מסורת הש"ס

א) יבמות קח., ב) שם פט: קח., ג) לעיל עט:, ד) [דף קיג:].

◆

יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ"ל תנינא כולהו [א]הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה צריכה להמתין ג' חדשים איצטריכא ליה דלא תנן לימא כתנאי [ב]ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מיטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון רבי יהושע אומר [ג]מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון לימא רב דאמר כר"א ושמואל דאמר כרבי יהושע אליבא דר"א כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי יהושע שמואל כר' יהושע ורב עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא מדידה לדידיה אבל מדידיה לדידה לא: ולא בלאות: א"ל רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל [ד]לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת [ה]אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלא אלא אאיילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה אלא [ו]אשניה וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה אמר רב שימי בר אשי ש"מ מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי ולא מכסי לה ואזיל עד דבלי [ז]והאמר רב נחמן פירא הוי דרב נחמן פליגא: אין להן כתובה: אמר שמואל [ח]ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש להן תנ"ה נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת וחברותיה אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להן נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה [ט]כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה מאתים [י]והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שלפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [כ]זינתה לא הפסידה בלאותיה

יוצאה בגט צריכה להמתין. ואע"ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת לא חילקו חכמים בתקנתן בנשואות: אליבא דר"א כ"ע לא פליגי. כלומר הא דאמרת שמואל דאמר כר' יהושע ולא כרבי אליעזר שפיר קאמרת דמודה שמואל דלרבי אליעזר אין כתובה לנשוא קטנה דהשתא ירושתה ומציאתה דמדידה לדידיה קאמר דלא מיתוקמא בה תקנתא דרבנן כ"ש כתובתה דמדידיה לדידה שהרי כשתקנו חכמים נשואין ליתומה ע"י אמה ואחיה להצלתה ולטובתה תקנו כדאמרינן ביבמות בפ' חרש שנשא את הפקחת[ד] כדי שלא יהו נוהגים בה הפקר שאין קטנה יודעת לשמור עצמה מלהתפתות: כי פליגי אליבא דרבי יהושע. כלומר הא דאמרת דרב כר"א ולא כרבי יהושע ליתא דרב אפילו לר' יהושע אמרה: ע"כ לא קאמר ר' יהושע. דמעשיה קיימין אלא מדידה לדידיה כגון ירושתה ומעשה ידיה ומציאתה שיהו לבעל כי היכי דלא לימנעו מלישא אותה וחכמים גזרו שתנשא כדי שלא ינהגו בה הפקר: אבל מדידיה לדידה. כגון כתובה ותנאי כתובה: צאן ברזל. צאן שהוא קשה ומתקיים לה כברזל לפי שקיבל עליו אחריות: נכסי מלוג. שהכניסה לו ולא שמאום בכתובתה והקרן לאשה ופירות לבעל: נכסי צאן ברזל. הנישומין בכתובתה ודא נדונית דהנעלת ליה מכח אבוה והוא מקבל עליו אחריות להחזירן לה כשתצא ממנו: אבל. בלאות דנכסי צאן ברזל אית לה: אי דאיתנהו. קיימין: אידי ואידי אית לה. שאין לנו לקונסה: ואי דליתנהו. קיימין: אידי ואידי. בין נכסי מלוג בין צאן ברזל לית לה שיכול לומר שלי הוצאתי שהרי ברשות ב"ד נשאתיה וכשהוצאתיה אחזור מה שקבלתי עלי בכתובה ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוציאם מיהו יכול לומר אין לי להחזירן עד שאגרשנה שאם תמות בחיי אירשנה: אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא. שהרי הוא מוציאה מדעת: ואי דליתנהו. ומפני שלא היה לו להעלות כדעתו שאם תמצא איילונית אתה פוטרו אם באת לחלוק כהן: איפכא מבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי. שלא היה לו לבלותן וללובשן: אית לה. אי סבירא לך עיילא ליה גלימא קרנא הוי: נכסי צאן ברזל. שהוא קבל עליו אחריותן לא כל שכן: אשניה. שהם נשואי עבירה וטעמא דידה משום קנסא וכגון דליתנהו: וקנסו רבנן כו'. כלומר מדינא איפכא מיבעי ליה אלא חכמים הפכו את הדבר לעקור מהן תורת נשואין קנסו אותה ממה שהיה ראוי לגבות משלו ומאי ניהו מנה מאתים ומזונות ובלאות דנכסי מלוג שהוציא שלא ברשות: ולדידיה בדידה. ואותו קנסו במה שהיה ראוי לו משלה בלאות דנכסי צאן ברזל שהוציא ברשות: ש"מ מדרב כהנא. דאמר שניה אין לה בלאות דנכסי מלוג וטעמא משום דקנסו רבנן לדידה בדידיה הא אשה כשרה גובה אותן ממנו ואע"ג דלא איתנהו: עיילא ליה גלימא. בנכסי מלוג שלא שמוה עליו בנדונייתה: קרנא הוי. וקיים לאשה לימכר וליקח בו קרקע והוא אוכל פירות ולא אמרינן לבישתה הן הן פירותיה ונכסי בה ונזיל: והאמר רב נחמן. בהלכה [לעיל עט:]: אבל תוספת יש לה. דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה: [נשים שאמרו כהן חכמים. לשון אין להן כתובה יש להן תוספת]. נשים שאמרו חכמים לשון יוצאות שלא בכתובה כל תורת גיבוי הפקיעו מהן: עוברת על דת. בפ' המדיר (לעיל עב.): וחברותיה. נמצאו עליה נדרים או מומין והמקללת יולדיו בפניו: והיוצאת משום שם רע. שזינתה: מה שבפניה. בנכסי מלוג קאמר:

תנינא כולהו. לכתובה נמי תנינא דהא שמואל תני ממאנת: כללו של דבר אינה כאשתו כו'. מצינו למימר דאתיא לרבויי דאם היא בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ואם היא בת כהן לישראל תאכל דהכי תנן בפ' ב"ש (יבמות קז:) ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום בת ישראל לכהן לא תאכל בת כהן לישראל תאכל: ובהפרת נדריה. היינו משהגיעה לעונת נדרים דאי לאו הכי אין נדרה נדר ואפי' אם תמצא לומר מופלא הסמוך לאיש דאורייתא דאיצטריך לן קנלה (דף מו:) אתי שפיר הא דיכול להפר אע"ג דליכא הכא אלא נשואין דרבנן דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דכי האי גוונא מתרך התם אמילתא אחריתי ולדברי רבי יהושע לא תיקשי היאך מיטמא לה אם כהן הוא הואיל והנשואין לא הוו אלא מדרבנן וי"ל דמיטמא לה משום מת מצוה הואיל ויורשיה לא יורתי לה קריא ולא עצו היא דהכי מתרץ בההיא רבה (יבמות דף פט:) אמילתא אחריתי: אילימא אממאנת אי דליתנהו אידי ואידי לית לה. בהנך שבלה שלא כדין מיירי שכלה הקרן דאי בבלה כדין מאי מסיק בתר הכי גבי איילונית אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה למה יש לו לשלם פירות שאכל כדין אלא ודאי שלא כדין מיירי והשתא נמי אתיא שפיר הא דאמרינן ביבמות פרק ב"ש (דף קז.) אי אמרת נשואה תמתן תמצא שמעינן דאכיל לה ומה כן לא יתחייב לשלם מה שלא אכל כדין והיה דוחק רבי שמא היא לא תמצא עדים אבל עכשיו א"ל דפטור כדפרישית והא דתנן דממאנת אין לה פירות לא פירות שאכל קאמר דאפי' קרן גופיה אם אכלו אין לה אלא איצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בביתו ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות כגון פירקונה דהיכי דמי אם אין מיאונה ואח"כ נשבית פשיטא ונשבית נמי ומיאנה בעודה שבויה פשיטא דבאלמנה נמי כי האי גוונא נשבית בחיי בעלה ומת אמרינן בפ' נערה (לעיל דף נג.) שאין יורשין חייבים לפדותה מיהו איכא לפרושי כגון שנשבית ולוותה ופדתה את עצמה ומיאנה דכי האי גוונא מיירי דאין לה מזונות כדמפרש לקמן בפ' בתרא (דף קז:). מ"ר: הכי גרס רבינו חננאל וקנסו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה. פי' אותה קנסו בנכסי מלוג שלה ואותו קנסו בנכסי צאן ברזל שהן שלו ברשותו וקשיא לי מאי קנס קנסו אותו כך דין כל מגרשי נשותיהן לפרוע נכסי צאן ברזל וי"ל דזהו קנס שהוא סבור להרויח ואין לו:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

מוסף רש"י

הממאנת כו' נתן לה גט. ואפילו היא קטנה הרי היא כשאר גרושות ואסורה בקרוביו (יבמות קח.). ר' יהושע אומר כו' זכאי במציאתה. דרבנן אפקרוה גביה והפקר בית דין הפקר (שם). ומיטמא לה. אם כהן הוא, ואע"ג דנישואין דידה דרבנן, הא אוקימנא בהלכה (שם פט:) כיון דירית לה הויא לה כמת מצוה (שם קח.).

הדרן עלך אלמנה ניזונת

◆

תוספות רי"ד

יוצאה בגט צריכה [להמתין ג"ח] תניא אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במע"י ולא בהפ"נ ואינו יורשה ואינו מטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון פי' לא מהני בה קדושין למידי אלא לענין זה שצריכה מיאון לעוקרן וכ"ז שלא מיאנה אינן עקורים שאם גדלה ולא מיאנה בקטנותה שוב לא תוכל למאן ואסורה להנשא בלא גט משום קידושי קטנותה א"נ אם לא מיאנה וגירשה בעלה בגט מגורשת היא והוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה דאית ליה לר"א תיקון חכמים שתקנו לקטנה קידושין אינן [א] נפקעים אלא ע"י מיאון ואם לא מיאנה מקודשת היא לכל הני דאמרן: ר"י אומר יש מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמע"י ובהפ"נ ויורשה ומטמא לה כללו ש"ד ה"ה כאשתו לכ"ד אלא שיוצאה במיאון וקי"ל ר"א ור"י הל' כר"י: אין להן כתובה אמר שמואל ל"ש אלא מ"מ אבל תוס' יש לה. פי' דקא פריך מ"ש מ"מ תנאי ב"ד דאין להן דלא תקנו ב"ד כתובה לקטנה היכא דהדרה וממאנת וכן לא לשניה וגם לאיילונית שהוא מק"ט אבל תוס' שהיא מתנה בעלמא הוא לה אלו כנפשה משום חיבת ביאה הוא דקא יהיב לה והרי בא עליה ואע"ג דאמרין לעיל בפ' נערה גבי אלמנה שמת מה שעליה מ"ט כי אקני לה למישקל ומיפק לא אקני לה הכא לא אמרי' הכי דבוודאי גבי מלבושי אמרי' הכי דלא משום חיבת ביאה קעביד לה אבל תוס' כתובתה קים להו לרבנן דמשום חיבת ביאה הוא דכתב לה וכבר בא עלי' ומורידת גם התוס' הפסידה בראמרן בר"פ המדיר דהיא משום דהיא בת דעת וקנסה רבנן להפסיד הכל אבל יתומה קטנה שאינה בת דעת לא קנסוה רבנן: תניא נשים שאמרו א"ל כתובה כגון הממאנת וחברותיה דהיינו השניה ואיילונית א"ל כתובה אבל תוס' י"ל ונשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת ע"ד משה ויהודית וחברותיה כגון נדרים ומומין דהני גבייהו בפ' המדיר תצא שלא בכתובה א"ל תוס' וכ"ש מ"מ. פי' שלשון יוצאין הכי משמע שכל תורת גבוי הפקיעו מהן. והיוצאת משום ש"ר נוטלת מה שבפניה ויוצאת. פי' אם זינתה נוטלת הבלאות שהן קיימין ונכסי נדוניתה ויוצאה וכל מה שכלה ואבד אינו משלם לה וכ"ש שהיא נוטלת נ"מ שלה: מסייע ליה לר"ה דאמר ר"ה זנתה לא הפסידה בלאותי' הקיימים תני תנא קמיה דר"נ זנתה הפסידה בלאותיה הקיימים א"ל אם היא זנתה כלי' מי זנאי תני לא הפסידה בלאותיה קיימים: אמר רבבב"ח א"ר זו דברי ר"מ בר"י סתימתאה. פי' אותן הברייתות דתני תנא קמיה דר"נ אבל חכ"א זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין. ונ"ל דעוברת ע"ד וחברותיה י"ל בלאות קיימים דהשתא זנתה ממש לא הפסידה בלאותיה קיימים טווה בשוק ומדברת עם בני אדם דפריצותא בעלמא הוא לא כש"כ והכי אמרי' התם בירושלמי תנינא נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה צריכין התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מ"מ בלבד אלא אפי' כתובתה אלף וזו מאבדת הכל ונוטלת בלאות שבפניה ויוצאה: גרסי' הכא בירושלמי כשם שקנסו אותה שא"ל כתובה כך קנסוהו שאם קדשה בליטרא זהב מאבד הכל: ולא פירות. אמרי' בפ' י"מ ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה י"ל כתובה פירות מזונות ובלאות ולא פירות דמתני' מפרש בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל. פי' הממאנת אע"ג דעקרה לקידושיה דידה ואיגלי מילתא דלאו אשתו הוה (אפ"ה) אינו משלם לה כלום שהרי מה שאכל בדין אכל. שני' נמי אין יכולה להוציא ממנו פירות

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה טז ופכ"ג מהל' אישות הלכה ד ופכ"ד הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף י:

נט ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ד:

ס ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף א וס' וסי' קנה סעיף י:

סא ז ח ט מיי' שם הל' י טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ה [וכרב אלפס עוד ביבמות פרק י דף לג.]:

◆

תוספות רי"ד (המשך)

שאכל אבל אלמנה יש לה. ומן הדין הי' שדין השני' כדין האלמנה שיהא להן פירות שאכל הבעל דכיון דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל פירות ואם אכל יחזיר ולא דמי לכל מגרש את אשתו שאינו מחזיר פירות שאכל דהתם לאו בעמוד והוצא קאי וכשאכל כדין אכל אבל הכא דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל ואם אכל יחזיר א"נ הפירות ותקנו משום פרקונא והכא אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בשני' ואותבינך לי לאנתו ובאלמנה לכ"ג פליגי אביי ורבא לעיל בפ' נערה דאביי אמר חייב לפדותה ורבא אמר פטור והל' כרבא והלכך [כיון] שאינו חייב לפדותה אינו רשאי לאכול פירות ואם אכל שלא כדין אכל הלכך גבי אלמנה שלא קנסוה בכתובתה לא קנסוה גם בפירות שאכל הבעל אלא מחזירם לה. אבל שניה דקנסוה בכתובתה קנסוה בפירותי' ואינו משלם לה ואיילונית אע"פ שמקחו מק"ט הוא כיון דבשעה שאכל כדין אכל אינו משלם לה ולא מזונותי'. אבל לשני' א"ל מזונות לא בחיי הבעל ולא כמותו מן היתומים דבחייו לא בעמוד והוצא קאי וגם אי לותה ואכלה בעוד שהי' בעלה במדה"י אינו משלם לה דלמא חתעבב ותיתיב תותי' ותלוה ותאכל והוא ישלם ולאחר מיתה אין לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דל"ל כתובתה ל"ל מזוני אבל אלמנה יש לה בחייו דבעל ל"ל דבעמוד והוצא קאי אבל לאחר מיתה ל"ל דכיון דאית לה כתובה אית לה תנאי כתובה על היורשים ואיילונית כיון דל"ל כתובה ל"ל תנאי כתובה והלכך ל"ל מזונות לא בחייו שהוא מק"ט ורוצה לגרשה וגם אם לותה אינו משלם לה כיון דנמצא מקחו מקח טעות ולא לאחר מיתה וממאנת שאין לה מזונות מפרש לקמן בפ' בתרא (דף קז ע"ב) ת"ש כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר בישיבתה תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדה"י ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה: ולא בלאות א"ל ר"ה ב"ח לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל ל"ש אלא נכסי מלוג אבל נצ"ב אית לה. פי' נכסי מלוג הם נכסים שהכניסה לו ולא כתבתם בכתובה ולא קיבל הבעל אחריותם עליו שהקרן הוא לאשה והבעל אוכל פירות ונכסי צ"ב הם נכסי נדונייתה שכתבתן בכתובה והבעל קבל עליו אחריות והם קיימים לו שאם פחתו פחתו לו וקורא אותן צ"ב שנכסי' דומים לצאן שאדם חולבם וגוזזם כך הבעל אוכל פירותיהן ואם המות הצאן תמות לאשה אבל הנכסים שנכתבו בתוך שטר כתובה הבעל אוכל פירותיהן כמו הצאן ואם תמות הצאן חייב באחריותם והיא לאשה כמו של ברזל שאינו כלה. הוי בה ר"פ אהייא אילימא אממאנת ודאיתנהו אידי ואידי אית לה פי' שאינה מפסדת נכסיה במיאונה דלא דמיא למורדת משום דעקרה לנשואים לגמרי וזו אינה בת דעת שיקנוס אותה ואי דליתנהו כגון שאבדו אידי ואידי נ"מ ל"ל דהא אינו חייב באחריותן נצ"ב נמי אע"ג דקבל עליה אחריות לא קבול עלי' אלא ארעתא למיקם קמי' ולא ארעתא שתמאן בו הלכך לא מחייב באחריותן אלא אאיילונית ה"ג אי דליתנייהו אידי ואידי ל"ל דאפי' נכסי צ"ב דקביל עליה אחריות ל"ל דאילו ידע דהיא איילונית לא הוה מקבל עלי' ואי דאיתנהו איפכא מבעי' ליה. פי' מן דינא הוא דאידי ואידי אית לה אלא לדבריך שבאת לחלוק ביניהן אדרבה איפכא הוי לך לחלק נ"מ דברשותה קיימו ואין לו כח ליגע בהן אית לה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי אלא הבעל שמאן עליו וחיב הוא עליו ל"ל כי היכי דלא מספקא מיני' כתובה ה"נ לא מספקא מיני' נדוניא אבל מיהו לפי דבריו השיבו אבל קושטא דדינא הכי הוא אידי ואידי אית לה. ואלא אשנייה וקנסו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה. פי' נכסי צ"ב שהן

[א] נראה דל"ל לא תקנו אלא לענין שאינן נפקעים אלא ע"י מיאון ואם לא מיאנה והגדילה מקודשת היא וכו'.